

PRITARTA
Vilniaus lopšelio-darželio „Pušaitė“
Vaiko Gerovės komisijos nutarimu
2018 m. vasario 22 d.
protokolo Nr. 3

PATVIRTINT A
Vilniaus lopšelio-darželio „Pušaitė“
direktoriaus 2018 m. kovo 28 d.
įsakymu Nr. V-11

VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „PUŠAITĖ“ SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS, INTERVENCIJOS IR STEBĖSENOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vilniaus lopšelio-darželio „Pušaitė“ (toliau – lopšelis - darželis) Smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Dėl patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Vilniaus miesto bendrojo ugdymo mokyklose tvarkos aprašo tvirtinimo 2016 m. birželio 30d. Nr. 30-1602, Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis, patvirtintomis 2017 m. kovo 22 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-190.
2. ***Tvarkos aprašo paskirtis*** – padėti įstaigos bendruomenei kurti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms lopšelyje – darželyje aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi, palanki pozityvių vertybių bei bendruomeniškumo puoselėjimui.
3. Tvarkos aprašas nustato smurto ir patyčių stebėsenos, prevencijos ir intervencijos vykdymą lopšelyje – darželyje.
4. ***Tvarkos aprašo tikslas*** – siekiant ugdyti pozityvų ugdytinių elgesį, sukurti draugišką, saugią atmosferą, nustatyti, kokie turi būti daromi veiksmai individualiu, grupės, įstaigos, šeimos lygmeniu.
5. ***Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:***
 - 5.1. visi lopšelio – darželio darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, negalės, religinės ar tautinės priklausomybės, ar kitų asmens ypatybių;
 - 5.2. kiekvienas lopšelio – darželio administracijos darbuotojas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie smurtą ar patyčias, turi reaguoti ir jį stabdyti;
 - 5.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie smurtą, patyčias amžiaus ir pareigų, bei nepriklausomai besityčiojančiųjų ar patiriančių patyčias, smurtą amžiaus ir pareigų.
6. Su amžiaus ir pareigų nustatyta smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarka pasirašytinai supažindinami lopšelio – darželio bendruomenės nariai.
7. ***Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:***
 - 7.1. *Smurtas* - sąmoningas jėgos taikymas siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį. Skiriamos keturios smurto prieš vaikus formos: fizinis smurtas, psichologinis smurtas, seksualinis smurtas, nepriežiūra;
 - 7.2. *Patyčios* - psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui. Patyčios gali būti tiesioginės (atvira puolant ir /ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos);

- 7.2.1. *žodinės patyčios*: pravardžiavimas, grasinimas, uėjimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;
- 7.2.2. *fizinės patyčios*: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;
- 7.2.3. *socialinės patyčios*: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;
- 7.2.4. *elektroninės patyčios*: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt..
- 7.3. *patyčias patiriantis vaikas* – vaikas iš kurio yra tyčiojama;
- 7.4. *besityčiojantysis* – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų;
- 7.5. *patyčias patiriantis suaugęs* – administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, iš kurio tyčiojasi vaikas(-ai);
- 7.6. *patyčių stebėtojas* – suaugęs ar vaikas, matantis ar žinantis apie patyčias;
- 7.7. *patyčių/smurto prevencija* - veikla, skirta jų rizikai mažinti, imantis lopšelio - darželio bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, pedagogų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių;
- 7.8. *patyčių/smurto intervencija* – visuma priemonių, taikomų visiems patyčių dalyviams, esant reikalui įtraukti tėvus (globėjus, rūpintojus);
- 7.9. *patyčių/smurto prevencijos ir intervencijos stebėsena* – situacijos lopšelyje - darželyje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas;
- 7.10. *socialinės ir emocinės kompetencijos* – vaikų savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo, kiti socialiniai įgūdžiai.
- 8. Lopšelyje – darželyje draudžiama bet kokia smurto ar patyčių forma, nukreipta:
 - 8.1. vaikų prieš vaikus;
 - 8.2. lopšelio – darželio darbuotojų prieš vaikus, vaikų tėvus (globėjus, rūpintojus);
 - 8.3. vaikų prieš lopšelio – darželio darbuotojus;
 - 8.4. vaikų tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš vaikus, lopšelio – darželio darbuotojus;
 - 8.5. vienų lopšelio – darželio darbuotojų prieš kitus lopšelio – darželio darbuotojus.
- 9. **Prevencijos tikslas** – sukurti saugia, vaiko asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką lopšelyje – darželyje, kurioje vaikai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklusomi ir vertinami. Psichologinė vaikų savijauta ir saugumas lopšelyje – darželyje susijęs su emocijomis vaikų, darbuotojų, tėvų ((globėjų, rūpintojų) toliau lopšelio – darželio bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis), procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio įsivertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.
- 10. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, kitais įstatymų įgyvendinamaisiais teisės aktais.

II. SMURTO, PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA LOPŠELYJE - DARŽELYJE

- 11. Smurto, patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi lopšelio – darželio veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėsena rūpinasi lopšelio – darželio vadovas, Vaiko gerovės komisijos nariai, grupių auklėtojai, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, o jos vykdyme dalyvauja visi lopšelio – darželio bendruomenės nariai.
- 12. Smurto, patyčių prevencijos ir intervencijos stebėsena – smurto, patyčių situacijos lopšelyje - darželyje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją apie ugdymosi aplinkos saugumą, lopšelio - darželio bendruomenės narių tarpusavio santykius, identifikuojant aktualias problemas.

12.1. *Lopšelio - darželio veikla ir valdymas:*

- 12.1.1. lopšelio - darželio vadovas yra atsakingas už Tvarkos aprašo parengimą ir vykdymą, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio lopšelio - darželio patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, jo pristatymą bendruomenei ir vykdymą;
- 12.1.2. saugios ir palankios aplinkos vaikams kūrimu rūpinasi lopšelio – darželio bendruomenė, Vaiko gerovės komisijos nariai,
- 12.1.3. lopšelyje – darželyje puoselėjamos pozityvios vertybės, bendruomeniškumas, dėl kurių lopšelio – darželio bendruomenėje susitarta ir kurios atitinka visų bendruomenės narių elgesys ir veikla;
- 12.1.4. lopšelyje – darželyje yra susitarta dėl Vaikų elgesio taisyklių, kuriose aiškiai reglamentuojamas tiek *pozityvus/laukiamas* tiek *neleistinas/nepageidaujamas* vaikų elgesys, atpažinti neleistiną elgesį ir tinkamai į jį reaguoti;
- 12.1.5. darbuotojų pareigybių aprašuose numatyta atsakomybė už emociškai saugios ugdymosi aplinkos lopšelyje – darželyje puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal lopšelyje – darželyje nustatytą tvarką.

12.2. *Lopšelio – darželio nuoseklus ir reguliarus vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas:*

- 12.2.1. Vaikai mokomi pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo bei kitų socialinių įgūdžių integruojant saviraišką skatinančias veiklas į ugdymo turinį, įgyvendinant prevencines programas;
- 12.2.2. Pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas (ne rečiau kaip kartą per ketverius metus) vaikų socialinių emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulinti asmenines socialines ir emocines kompetencijas.

12.3. *Pozityvaus lopšelio – darželio mikroklimato kūrimas*, kaip nenutrūkstantis, cikliškas procesas, kuris susideda iš penkių etapų:

- 12.3.1. *esamos situacijos įvertinimas*: lopšelio – darželio Vaiko gerovės komisija, vadovaujasi lopšelio – darželio veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti skirtais instrumentais ar kitais pasirinktais būdais (apklausa, stebėjimu, pokalbiais ir kt.), kasmet renka informaciją apie ugdymosi aplinkos saugumą, lopšelio – darželio bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja, analizuoja aktualias problemas;
- 12.3.2. *bendruomenės narių sąmoningumo didinimas ir įsitraukimas*: pozityvaus lopšelio – darželio mikroklimato kūrimu ir pozityvių vertybių puoselėjimu rūpinasi lopšelio – darželio vadovas, Vaiko gerovės komisija, į šį procesą įsitraukia visi lopšelio – darželio bendruomenės nariai, sprendimų ieškoma kartu diskutuojant ir tariantis;
- 12.3.3. *tinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių (taip pat ir prevencinių programų įgyvendinimo) mikroklimatui gerinti planavimas*: Vaiko gerovės komisija numato prevencijos ir intervencijos priemones (toliau – Priemones), siekiant spręsti identifikuoti problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių įtaką;
- 12.3.4. *numatytų priemonių pagal lopšelio – darželio darbuotojas paskirstytas atsakomybes įgyvendinimas*. Priemonių įgyvendinimą koordinuoja lopšelio – darželio Vaiko gerovės komisija;
- 12.3.5. *Priemonių veiksmingumo vertinimas*: Vaiko gerovės komisija kasmet analizuoja pasiektus rezultatus, sėkmės veiksnius ir trikdžius, numato galimybes tobulinti Priemones.

12.4. *Tėvų į(si)traukimas*:

- 12.4.1. *tėvų skatinimas*: kuriant saugią ugdymosi aplinką, įtraukiant juos į priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitas veiklas, atstovavimą vietos bendruomenėje;
- 12.4.2. *tėvų konsultavimas*, informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos lopšelyje – darželyje kūrimo klausimais.

13. Smurto, patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja ne mažiau kaip trys atsakingi asmenys, sudarantys smurto, patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo grupę (toliau – Vykdyto grupė). Lopšelio – darželio vadovas jais paskiria Vaiko gerovės komisijos narius ir/ar kitus asmenis, kurie kasmet:

- 13.1. inicijuoja ir koordinuoja anoniminės bendruomenės narių apklausos vykdymą ir apibendrina jos rezultatus;
- 13.2. surenka apibendrintus duomenis iš grupių auklėtojų ar direktoriaus pavaduotojo ugdymui dėl lopšelyje - darželyje fiksuotų pranešimų apie smurtą ir patyčias ir atlieka jų analizę;
- 13.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie smurtą ir patyčias analizės duomenimis, rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;
- 13.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;
- 13.5. teikia siūlymus lopšelio - darželio vadovui dėl smurto, patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo, Tvarkos aprašo tobulinimo, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas smurto, patyčių prevencijos ir intervencijos srityje, kitais klausimais;
- 13.6. atlieka kitus Tvarkos apraše numatytus veiksmus.
14. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai, direktoriaus pavaduotojas ugdymui kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias, informuoja Vaiko gerovės komisijos narius, koordinuojančius vykdymo tvarką, apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su patyčiomis/smurtu.

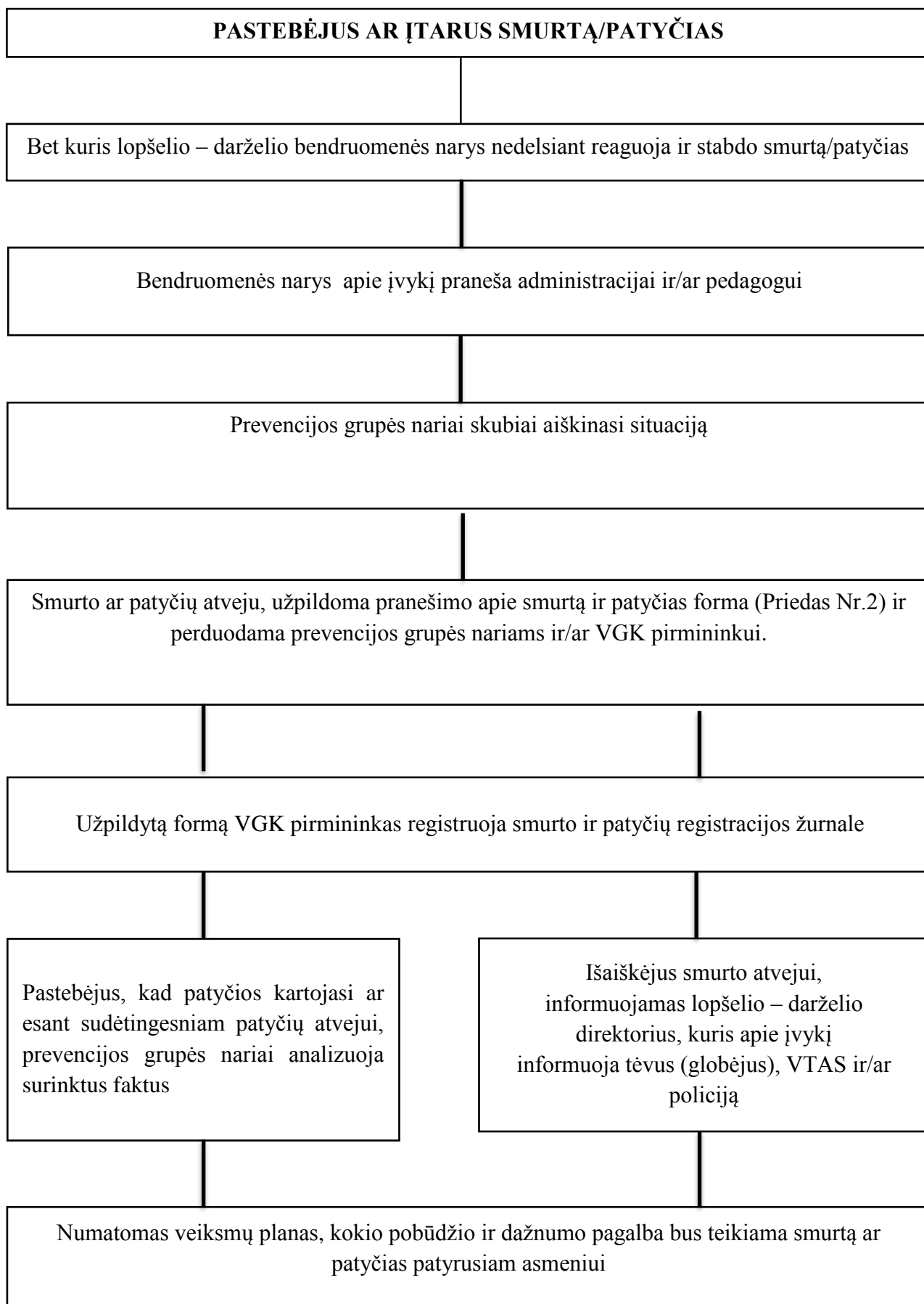
III. SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA DARŽELYJE

15. Visais įtariamų ir realių smurto/patyčių atvejais kiekvienas lopšelio - darželio administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas reaguodamas:
 - 15.1. nedelsiant reaguoja į smurtą ar patyčias ir tuojau jas stabdo;
 - 15.2. primena smurtaujančiam (besityčiojančiam) vaikui lopšelio – darželio nuostatas smurto ar patyčių atveju elgesio taisykles;
 - 15.3. dalyvauja įvykusio smurto ar patyčių atvejo tyrime, bendrauja su suinteresuotais asmenimis ar institucijomis;
 - 15.4. jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus ar darželio darbuotojus) ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);
 - 15.5. tiesiogiai informuojant vieną iš smurto, patyčių prevencijos grupės narių apie įtariamus ir/ar įvykusias patyčias (ar elektronines patyčias), smurtą, kartu pateikia užpildytą pranešimo apie smurtą, patyčias formą (*Priedas Nr. 2*).
16. **Grupės auklėtojas ir/ar direktoriaus pavaduotojas ugdymui**, gavęs informaciją įtariamus ir/ar patyčias, smurtą:
 - 16.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių/smurto atvejis;
 - 16.2. organizuoja individualius pokalbius su patyčių ar smurto dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant reikalui kviečia juos atvykti į pokalbį;
 - 16.3. užfiksuoja įvykį užpildydamas pranešimo apie smurtą ar patyčias formą (*Priedas Nr. 1*), ją perduoda Vykdyto grupės pirmininkui;
 - 16.4. bendradarbiaudamas su psichologu, Vaiko gerovės komisijos nariais, tėvais (globėjais, rūpintojais), numato poveikio priemones ateičiai;
 - 16.5. jei smurtiniame ar patyčių įvykyje buvo daugiau dalyvių, stebėtojų, grupės auklėtoja kreipiasi į direktoriaus pavaduotoją ugdymui dėl psichologo pagalbos suteikimo;
 - 16.6. jei grupės pedagogai išbandė visas priemones, o smurto ir patyčių situacija per mėnesį nesibaigė, jie kreipiasi pagalbos į Vaiko gerovės komisiją;
 - 16.7. Vaiko gerovės komisija toliau vykdo smurto ir patyčių prevenciją.
17. **Lopšelio – darželio Vaiko gerovės komisija**, įvertinusi turimą informaciją
 - 17.1. parengia veiksmų planą, kuriame numato prevencines bei intervencines veiklas, skirtas smurto ir patyčių rizikai mažinti bei situacijoms spręsti, esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;
 - 17.2. vykdo plane numatytas veiklas (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais (globėjais, rūpintojais), stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui;

- 17.3. priima iš besikreipiančiojo užpildytą pranešimo apie smurtą, patyčias formą (*Priedas Nr. 2*), ją registruoja „*Smurto ir patyčių registracijos žurnale*“;
- 17.4. informuoja lopšelio - darželio direktorių apie esamą situaciją.
18. ***Lopšelio – darželio bendruomenės nario, įtarusio patyčias ar smurtą, liudijančio patyčių ar smurto atvejį, gavusio pranešimą apie smurtą ar patyčių atvejį veiksmai:***
 - 18.1. Informuoti lopšelio – darželio direktorių arba direktoriaus pavaduotoją ugdymui.
19. Direktorius arba direktoriaus pavaduotojas ugdymui sužinojęs apie lopšelio – darželio darbuotojo patiriamas patyčias, darbuotojo tyčiojimąsi ar smurtą privalo nedelsiant imtis priemonių.
20. Kitiems smurto ar patyčių dalyviams pagal individualius poreikius lopšelyje – darželyje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba arba kreipiamasi į pedagoginę - psichologinę tarnybą.
21. Smurtautojas, padaręs žalą žmogaus sveikatai, turtui, aplinkai, taip pat padaręs neturtinę žalą, privalo ją atlyginti smurtą patyrusiam asmeniui Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

22. Duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.
23. Kiekvienų mokslo metų pabaigoje atliekama anoniminė tėvų ir pedagogų apklausa, siekiant išsiaiškinti patyčių situaciją lopšelyje - darželyje. Duomenys apibendrinami ir pagal gautus rezultatus sudaromas veiklų planas kitiems mokslo metams.

**VILNIAUS LOPŠELIO-DARŽELIO „PUŠAITĖ“
PRANEŠIMO APIE SMURTĄ IR PATYČIAS FORMA**

(Pranešimo data)

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie smurtą ir patyčias:	
Kas pranešė apie smurtą ir patyčias:	
Kada įvyko smurtas ir patyčios (data, val.):	
Kur įvyko smurtas ir patyčios:	
Kokia smurto ir patyčių forma naudota ar įtariama, kad buvo naudota:	
1. Fizinės: užgauliojimas veiksmais (stumdymas, įspyrimas, kumštelėjimas, spjaudymas, plaukų pešiojimas, žnybimas, daiktų atiminėjimas ir pan.);	
2. Socialinės: įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, veido mimika, ignoravimas, siekiant parodyti, kad yra nepageidaujamas ar atstumiamas;	
3. Elektroninės: socialiniuose tinkluose, kitose vietos internete, naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių ar elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbiuose, asmeninio gyvenimo detalių viešinimas ir pan.);	
4. Nepriežiūra: nepaisoma vaiko interesų, poreikių;	
5. Kiti pastebėjimai (įrašyti);	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojimas:	

Duomenys apie patyčių dalyvius:

Asmens, vaiko, patyrusio smurtą ir patyčias vardas, pavardė, amžius, grupė:	
Asmenų, vaiko/ų, kuris tyčiojosi vardas, pavardė, amžius:	
Asmenų, vaiko/ų, stebėjusio patyčias vardas, pavardė, amžius:	

Išsamesnė informacija apie įvykį:

--

Darželio pedagogo, kito darbuotojo ar darželio bendruomenės nario elgesys šioje patyčių situacijoje:

--

Veiksmų po įvykio, planas su:

Asmeniu, vaiku patyrusiu smurtą/patyčias:	
Asmeniu, vaiku, kuris smurtavo/tyčiojosi:	
Stebėtojais:	
Patyčių/ smurto dalyvių tėvais (globėjais):	
Kitais Darželio darbuotojais:	
Kita (įrašyti):	